

AidWatch 2014 – sammanfattning

För nionde året i rad har civilsamhällesorganisationer från EU:s medlemsländer inom ramen för CONCORD Europa producerat AidWatch-rapporten, som utvärderar EU-biståndets kvalitet och kvantitet. Årets rapport *Aid Beyond 2015 – Europe's Role in Financing and Implementing Sustainable Development Goals Post 2015*, lanseras i hela Europa den 20 november och gäller 2013 års statistik. Rapporten analyserar samtliga 28 EU-länders bistånd, och identifierar trender och utmaningar för EU:s biståndspolitik.

Nedan presenteras en sammanfattning av rapporten och den del av rapporten som analyserar det svenska biståndet.

Rapportens huvudbudskap om EU:s bistånd 2013

Nästa år är ett avgörande år ur utvecklingsynpunkt. Det är året då FN:s millenniemål ska vara uppnådda och en ny hållbar utvecklingsagenda, den så kallade post-2015-agendan, ska antas. Flera framsteg har gjorts under senare år, särskilt inom fattigdomsbekämpning, men många av millenniemålen har fortfarande inte nåtts, exempelvis de rörande barn- och mödrahälsa. Biståndet är en ovärderlig resurs för att nå målen, men då krävs ett förnyat fokus och politisk vilja att erbjuda mer bistånd - av högre kvalitet.

Biståndet har en unik roll i arbetet med att nå millenniemålen. Det är en unik och värdefull resurs i den globala kampen mot fattigdom, ojämlikhet och marginalisering som inte kan ersättas av andra flöden. Ett effektivt bistånd är det bästa sättet att investera i sektorer som är viktiga för utrotandet av fattigdom, till exempel sjukvård, utbildning och livsmedelssäkerhet. När bistånd fungerar på rätt sätt är det tillgängligt snabbare än andra finansieringsmöjligheter vid akuta kriser, men kan även användas till långsiktiga utvecklingsinsatser som inte ger synbara resultat lika snabbt men som likväl är oundgängliga för utveckling, exempelvis institutionsbyggande och omfördelade skattesystem.

AidWatch-rapporten identifierar flera utmaningar för EU och medlemsländerna inför 2015:

- **EU väntas inte nå åtagandet om att gemensamt avsätta 0,7 procent av BNI till bistånd 2015**, vilket EU-länderna lovat att uppfylla till år 2015. Åtagandet gjordes första gången 1970, och har därefter upprepats vid flera tillfällen. Målet om att det ska uppfyllas 2015 sattes i samband med en konferens om utvecklingsfinansiering i Monterrey 2002. EU:s totala bistånd uppgick år 2013 till 0,43 procent. Prognoser visar att 41 miljarder euro väntas saknas för att målet för 2015 ska kunna uppnås. EU-länderna måste därför visa hur de avser uppnå 0,7-procentsmålet genom att senast i slutet av 2015 anta färdplaner för detta. Att uppnå 0,7 procent måste vara unionens bidrag till post-2015-processen - annars riskerar EU att förlora i trovärdighet och att därmed dra ned på andra länders ambitioner.
- **Endast fyra länder nådde målet 2013: Danmark, Sverige, Luxemburg och Storbritannien.** Storbritannien uppnådde målet för första gången. Bulgarien, Italien, Lettland och Estland ökar biståndet.
- **Neddragningar i biståndet** har skett i bland annat Frankrike, Nederländerna, Belgien, Portugal, Cypern och Grekland.

- **Urholkningen av biståndet fortsätter** (där biståndet stannar i givarländerna, eller inte bidrar till utveckling). Flyktingmottagning, kostnader för studenter från utvecklingsländer, skuldavskrivningar, räntor på lån, bundet bistånd och klimatfinansiering är exempel på poster som räknades som bistånd 2013. EU:s totala urholkning av biståndet uppgick till 5,2 miljarder euro samma år vilket innebär att andelen reellt bistånd i EU var 0,38 procent av BNI.
- **Storbritannien, Irland och Luxemburg urholkade endast sitt bistånd i mycket liten utsträckning eller inte alls** enligt statistiken för 2013. Sverige stod däremot för 10 procent av hela EU:s urholkning 2013.
- **År 2013 redovisade EU-länderna tillsammans nästan 1 miljard euro i räntor på lån till utvecklingsländer som bistånd.** Av dessa stod Frankrike, Tyskland och EU-kommissionen för huvuddelen, 90 procent.
- **EU-länderna har inte enats om en gemensam position för hur additionella medel kopplat till klimatfinansiering ska definieras.** Enligt internationella överenskommelser genom UNFCCC artikel 4 måste klimatfinansiering vara ny och additionell, och således redovisas separat och transparent utanför biståndet för att inte underminera existerande åtaganden. Rapporten visar att endast Danmark och Luxemburg tydligt separerat sina bistånds- och klimatåtaganden 2013.
- **Förhandlingarna i OECD DAC kring vad som får redovisas som bistånd** måste hantera frågan om lån kopplat till bistånd och övrig urholkning. Förhandlingarna förväntas utmytna i ett beslut om en uppdaterad definition på det högnivåmöte inom OECD som äger rum i London den 15 december i år. AidWatch ser en risk för att allt fler länder vill öka möjligheten att lägga in fler kostnader i biståndsbudgetarna som inte har utvecklingseffekter. Rapporten har gått igenom olika länders positioner, och det finns oroande önskemål om att bredda definitionen till att inkludera kostnader kopplade till militära insatser, lånegivning och klimatfinansiering. Bland annat vill Belgien, Frankrike och Portugal i ökad utsträckning att bistånd ska kunna användas till säkerhetsrelaterade insatser.
- **Flera av EU-länderna har gjort framsteg vad gäller att göra biståndet mer effektivt** i enlighet med de internationella utvecklingseffektivitetsprinciperna, till exempel genom att i ökad utsträckning samordna EU-ländernas biståndsinsatser utifrån mottagarländernas strategier. Årets rapport identifierar dock några områden där arbete återstår för många av länderna; att ta ytterligare steg med att samordna biståndsinsatserna i länder och sektorer genom det så kallade Joint Programming-arbetet inom EU, att öka transparensen genom att rapportera biståndet enligt International Aid Transparency Initiative (IATI), och att säkerställa att inget bistånd är bundet (det vill säga att givarländerna lägger in krav om att varor och tjänster som biståndet används till att ska upphandlas av samma givarland).

Översikt av EU:s medlemsländers bistånd 2013; totalt, bilateralt, urholkat och reellt.

	TOTALT BISTÅND		BILATERALT BISTÅND		URHOLKAT BISTÅND			REELLT BISTÅND	
	€ m	% av BNI	€ m	% totalt bistånd	€ m	% bilateralt bistånd	% totalt bistånd	€ m	% av BNI
Luxemburg	324.4	1.00%	220.3	67.9%	0.8	0.4%	0.2%	323.6	1.00%
Sverige	4,392.1	1.02%	2,960.5	67.4%	514.1	17.4%	11.7%	3,877.9	0.90%
Danmark	2,205.7	0.85%	1,615.6	73.2%	143.4	8.9%	6.5%	2,062.3	0.80%
Stor-britannien	13,468.3	0.72%	8,067.6	59.9%	41.9	0.5%	0.3%	13,426.5	0.72%
Nederländerna	4,093.9	0.67%	2,717.8	66.4%	404.7	14.9%	9.9%	3,689.2	0.60%
Finland	1,081.1	0.56%	617.4	57.1%	33.4	5.4%	3.1%	1,047.7	0.54%
Irland	619.1	0.46%	409.9	66.2%	2.1	0.5%	0.3%	617.0	0.46%
Belgien	1,718.3	0.45%	990.8	57.7%	184.0	18.6%	10.7%	1,534.3	0.40%
Tyskland	10,589.6	0.38%	6,917.2	65.3%	1,200.2	17.4%	11.3%	9,389.4	0.33%
Frankrike	8,568.4	0.41%	5,110.9	59.6%	1,863.2	36.5%	21.7%	6,705.2	0.32%
Österrike	882.5	0.28%	405.7	46.0%	202.6	49.9%	23.0%	679.8	0.22%
Portugal	364.6	0.23%	223.0	61.2%	82.6	37.0%	22.7%	282.0	0.17%
Italien	2,449.9	0.16%	507.1	20.7%	144.3	28.4%	5.9%	2,305.6	0.15%
Spanien	1,656.0	0.16%	583.4	35.2%	254.5	43.6%	15.4%	1,401.5	0.14%
Estland	23.0	0.13%	7.8	33.8%	0.3	3.7%	1.2%	22.7	0.13%
Slovenien	45.4	0.13%	15.3	33.8%	2.2	14.2%	4.8%	43.2	0.12%
Litauen	38.0	0.11%	13.0	34.2%	0.4	2.9%	1.0%	37.6	0.11%
Tjeckien	158.8	0.11%	42.9	27.0%	9.1	21.2%	5.7%	149.6	0.11%
Bulgarien	37.4	0.10%	0.3	0.7%	0.1	0.3%	0.3%	37.3	0.10%
Cypern	16.4	0.10%	10.5	63.9%	2.4	22.5%	14.4%	14.0	0.09%
Polen	352.4	0.10%	92.3	26.2%	30.4	33.0%	8.6%	322.0	0.09%
Slovakien	64.3	0.09%	12.2	18.9%	2.4	19.7%	3.7%	61.9	0.09%
Malta	13.8	0.20%	9.0	65.6%	8.0	88.8%	58.2%	5.7	0.09%
Ungern	90.7	0.10%	21.8	24.0%	12.6	57.8%	13.9%	78.1	0.08%
Kroatien	33.6	0.08%	18.1	53.8%	-	-	-	33.6	0.08%
Latvia	17.9	0.08%	1.1	6.1%	0.4	40.4%	2.5%	17.4	0.07%
Greece	229.7	0.13%	72.8	31.7%	96.9	133.0%	42.2%	132.9	0.07%
Romania	100.9	0.07%	15.4	15.3%	12.8	83.2%	12.7%	88.1	0.06%

Mer statistik och fakta finns att ta del av i hela AidWatch-rapporten 2014 - [ladda ned den här](#)

Rapportens huvudbudskap om Sveriges bistånd 2013

Rapporten baseras på statistik för 2013, och gäller således den förra regeringens biståndspolitik. De svenska organisationer som står bakom rapporten har därför kompletterat rapportens Sverige-avsnitt med ett uppdaterat positionspapper som utgår från den nya regeringens budget för 2015 (se nedan).

- **Sverige gav 1,02 procent av BNI i bistånd under 2013.** Det var en ökning från 0,98 procent 2012, och innebär att enprocentmålet nåddes. Sverige har förbundit sig att nå upp till och behålla enprocentmålet framöver, vilket kan komma att bli en utmaning då förändringar i beräkningsmetoden för BNI nyligen genomfördes.
- **Sverige visar ett långsiktigt åtagande för stöd till jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter och för öppenhet i biståndet.** Engagemanget för agendan för utvecklingseffektivitet kvarstår på pappret, men i praktiken pekar rapporten på att Sverige inte systematiskt följer upp åtaganden som har gjorts i Accra och Busan.
- **Urholkningen av biståndet fortsätter** och allt större summor av biståndsbudgeten spenderas på icke-utvecklingsrelaterade kostnader. Under 2013 spenderades 12 procent av Sveriges bistånd på flyktingkostnader. Summan, mer än 5 miljarder kronor, var den högsta i hela EU. Om man räknar bort denna var Sveriges bistånd som andel av BNI endast 0,9 procent 2013. Sverige stod samma år tillsammans med Tyskland och Frankrike för 2/3 av hela EU:s urholkning. Regeringen har därefter aviserat att de kostnader för flyktingmottagande som ska finansieras ur biståndsbudgeten kommer att öka till rekordhöga 21 procent 2015.
- **Den föregående regeringen har bidragit med snabbstartpengar för klimatfinansiering** det senaste året, **men hela beloppet finansierades med pengar från biståndsbudgeten.** Det bryter mot principen om ny och additionell finansiering, vilket innebär att klimatfinansiering bör ligga utanför och utöver det redan fastställda biståndsåtagandet.
- Under 2014 färdigställdes en **biståndspolitisk plattform** som den föregående regeringen såg som utgångspunkt för styrningen av det svenska biståndet. AidWatch-rapporten pekar på flera brister både vad gäller process för att ta fram plattformen, och innehållet.
- **Sverige kanaliserar i ökad utsträckning bistånd till den privata sektorn.** Rapporten visar att förbättringar har genomförts vad gäller till exempel riktlinjerna för Swedfund. Det återstår dock en del arbete vad gäller transparens kopplat till dessa insatser, och utvärderingar för att visa på vilka effekter de har för en hållbar utveckling. Det råder också en oklarhet kring huruvida Sverige har ökat andelen bundet bistånd.

Rekommendationer till svenska regeringen [Läs alla 11 biståndsutmaningar](#)

Sverige bör:

- Göra en översyn av den biståndspolitiska plattformen med bred representation från riksdagen, civilsamhället och andra aktörer, med utgångspunkt i Sveriges politik för global utveckling och utifrån de grundläggande principerna för utvecklingseffektivitet – styrt av mottagarnas egna prioriteringar och planer.
- Säkerställa att åtagandena om utvecklingseffektivitet från Paris, Accra och Busan följs upp systematiskt på nationell nivå.
- Säkerställa att alla aktörer och att allt bistånd är anpassat till Sveriges politik för global utveckling, åtaganden om öppenhet samt bidrar till fattigdomsbekämpning.
- Inte räkna flyktingkostnader och skuldavskrivningar som del av biståndet.
- Fastställa att all klimatfinansiering sker utöver enprocentmålet och att den är separat från biståndsbudgeten, samt kanaliseras genom UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change).

AidWatch-initiativet

AidWatch är ett paneuropeiskt nätverk för civilsamhällesorganisationer som sedan 2005 bedriver policyarbete och kampanjer för att påverka kvaliteten och kvantiteten i EU:s bistånd. AidWatch är en del av CONCORD Europa, en europeisk konfederation av civilsamhällesorganisationer som arbetar med utvecklingsfrågor. Med 28 nationella plattformar och 18 internationella nätverk representerar CONCORD Europa över 1800 civilsamhällesorganisationer.

Den svenska nationella plattformen, CONCORD Sverige, har 54 medlemsorganisationer, av vilka följande organisationer har bidragit till AidWatch-rapportens innehåll: ActionAid, Diakonia, Forum Syd, LO TCO Biståndsnämnd, Plan Sverige, Rädda barnen, Svenska kyrkans internationella arbete, Svenska missionsrådet och WeEffect.